

TRƯỜNG ĐẠI HỌC VĂN HÓA HÀ NỘI
KHOA QUẢN LÝ VĂN HÓA - NGHỆ THUẬT

*****

PHỤC DỰNG TRUYỀN THỐNG
SINH HOẠT DÂN CA QUAN HỌ
Ở LÀNG DIỀM HUYỆN YÊN PHONG – BẮC NINH

KHÓA LUẬN TỐT NGHIỆP
CỬ NHÂN QUẢN LÝ VĂN HOÁ

Giảng viên hướng dẫn: Ths Phan Thanh Tá

Sinh viên thực hiện : Nguyễn Đức Mạnh

Lớp : Quản lý Văn hóa 6B

Khóa học : 2005 – 2009

Hà Nội – 2009

MỤC LỤC

MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	6
2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	7
3. Phương pháp nghiên cứu.....	7
4. Đóng góp của đề tài.	7
CHƯƠNG I: KHÔNG GIAN VĂN HÓA CỦA DÂN CA QUAN HỌ TỈNH BẮC NINH.....	9
1.1. Dân ca Quan họ và những nét đặc trưng.....	9
1.1.1. Sự hình thành và phát triển của dân ca Quan họ.....	9
1.1.2. Những nét đặc trưng của dân ca Quan họ.....	15
1.2. Không gian văn hóa của dân ca Quan họ tỉnh Bắc Ninh.	19
1.2.1. Nội dung chủ đề phản ánh trong dân ca Quan họ.....	19
1.2.2. Không gian sinh hoạt văn hóa dân ca Quan họ tỉnh Bắc Ninh.	22
CHƯƠNG II: DÂN CA QUAN HỌ Ở LÀNG DIỀM.....	28
2.1 Diện mạo đời sống làng Diềm xưa và nay.....	28
2.1.1 Vị trí địa lý và điều kiện tự nhiên.	28
2.1.2 Sinh hoạt kinh tế của dân cư làng Diềm.	30
2.1.3 Đời sống văn hóa – xã hội cư dân làng Diềm.	34
2.1.4 Đời sống kinh tế văn hóa xã hội ở Làng Diềm hiện nay.	36
2.2 Sinh hoạt dân ca Quan họ của làng Diềm xưa và nay.....	39
2.2.1 Sinh hoạt dân ca Quan họ làng Diềm trước năm 1945.....	39
2.2.2. Thực trạng sinh hoạt dân ca Quan họ ở làng Diềm trong đời sống văn hóa hiện nay.	51
CHƯƠNG III : PHỤC DỰNG VÀ PHÁT TRIỂN SINH HOẠT DÂN CA QUAN HỌ LÀNG DIỀM TRỞ THÀNH LÀNG QUAN HỌ Ở HUYỆN YÊN PHONG – BẮC NINH HIỆN NAY.	56

3.1 Những yêu cầu của công tác và phát triển dân ca Quan họ ở làng Diềm.....	56
3.1.1 Sự quan tâm chỉ đạo của Đảng và các cấp chính quyền.	56
3.1.2 Công tác phục dựng và phát triển ca Quan họ ở làng Diềm.	58
3.2 Phục dựng làng Diềm xã Hòa Long - huyện Yên Phong - Bắc Ninh trở thành làng Quan họ trong đời sống văn hóa hiện nay.....	62
3.2.1 Làng Quan họ được phục dựng như một làng nghề truyền thống.	62
3.2.2 Phục dựng làng Diềm trở thành làng Quan họ.....	64
3.2.3 Xây dựng làng Diềm trở thành điểm tham quan văn hóa du lịch của tỉnh Bắc Ninh.....	68
KẾT LUẬN.....	71
<u>TÀI LIỆU THAM KHẢO.....</u>	<u>64</u>

MỞ ĐẦU

1. Lý do chọn đề tài

Nói đến mảnh đất Bắc Ninh, người ta nghĩ ngay đến một mảnh đất rất giàu truyền thống văn hóa văn nghệ. Một trung tâm văn hóa lớn hội tụ nhiều di tích lịch sử: chùa chiền, đền đài, miếu mạo.... Là cái nôi của di sản văn hóa phi vật thể đó chính là dân ca Quan họ và các lễ hội diễn ra thường xuyên vào dịp tết đến xuân về. Bộ mặt văn hóa vật thể của Bắc Ninh đó là những kiến trúc Phật giáo và tín ngưỡng khác. Hòa vào mình trong khung cảnh làng quê là hình ảnh tam quan, gác chuông, ngọn tháp... Đó chính là di sản kiến trúc cổ Việt Nam, đồng thời là chỗ dựa tâm linh và là nơi ẩn chứa nuôi dưỡng bản sắc tâm hồn Việt.

Làng Diềm (có tên cổ là làng Viêm Xá) là một làng Quan họ cổ của tỉnh Bắc Ninh, được coi là cái nôi của Quan họ xứ Kinh Bắc. Nơi có đền thờ Vua Bà - Người đã sáng tạo ra những làn điệu lễ lối chơi và ca hát Quan họ đặc sắc, độc đáo tiêu biểu cho sinh hoạt và ca hát Quan họ Bắc Ninh. Có lễ hội chùa Hưng Sơn, Lễ hội đền Vua Bà, lễ hội đền Cù, lễ hội đình Diềm,... các lễ hội đều tổ chức các trò chơi dân gian và đặc biệt là không thể thiếu sinh hoạt văn hóa Quan họ.

Hiện nay, trong bối cảnh nền kinh tế thị trường, cùng với quá trình đô thị hóa, công nghiệp hóa - hiện đại hóa, trong xu thế giao lưu hội nhập toàn cầu hóa, những di sản văn hóa trong đó có dân ca Quan họ luôn đứng trước nguy cơ bị mai một, thất truyền hoặc bị cải biến theo cách thương mại hóa.

Nghị quyết 05 đại hội Đảng toàn quốc lần thứ VIII đã đề ra “Xây dựng nền văn hóa Việt Nam tiên tiến đậm đà bản sắc dân tộc”. Bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa truyền thống đặc biệt là các làn điệu Quan họ vùng Kinh

Bắc đã và đang là mối quan tâm hàng đầu của toàn Đảng, toàn dân và của ngành văn hóa tỉnh Bắc Ninh hiện nay.

Là người con của quê hương Kinh Bắc, được đào tạo chuyên ngành Quản lý Văn hóa trường Đại học Văn hóa Hà nội, với mong muốn khai thác và tôn vinh niềm tự hào về mảnh đất phong phú các di sản văn hóa, em quyết định chọn đề tài : ***“Phục dựng truyền thống sinh hoạt dân ca Quan họ ở làng Diềm huyện Yên Phong - Bắc Ninh”*** làm nghiên cứu cho khóa luận tốt nghiệp của mình.

2. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu

Đề tài đi sâu nghiên cứu quá trình hình thành, những nét đặc trưng và các làn điệu của dân ca Quan họ.

Tìm hiểu sinh hoạt dân ca Quan họ của nhân dân làng Diềm - xã Hòa Long - huyện Yên Phong - tỉnh Bắc Ninh trong đời sống văn hóa xưa và nay.

3. Phương pháp nghiên cứu

Dựa trên cơ sở các khoa học liên ngành và chuyên ngành về văn hóa nghệ thuật, kết hợp các phương pháp:

- Khảo sát điền dã thực tế.
- Suu tầm, phân tích, tổng hợp tư liệu.
- Nghiên cứu trường hợp.

4. Đóng góp của đề tài

Từ việc khảo sát tìm hiểu thiên nhiên văn hóa con người làng Diềm, truyền thống sinh hoạt dân ca Quan họ. Làm cơ sở khoa học cho việc bảo tồn và phát huy các giá trị văn hóa thông qua ý tưởng đề xuất phục dựng và phát triển làng Quan họ gắn với phát triển hoạt động văn hóa du lịch, góp phần phát triển kinh tế của làng Diềm nói riêng, của huyện Yên Phong - tỉnh Bắc Ninh nói chung.

5. Bố cục của đề tài

Ngoài phần mở đầu, phần kết luận và phần phụ lục. Đề tài được kết cấu gồm 3 chương :

Chương I : Không gian văn hóa của dân ca Quan họ tỉnh Bắc Ninh.

Chương II: Truyền thống sinh hoạt dân ca Quan họ ở làng Diềm - huyện Yên Phong - Bắc Ninh.

Chương III: Phục dựng và phát triển sinh hoạt dân ca Quan họ làng Diềm trở thành làng Quan họ ở huyện Yên Phong - Bắc Ninh hiện nay.

KẾT LUẬN

Ngày nay, Kinh tế Làng Diêm phát triển nhanh, đường làng ngõ xóm phong quang, các di tích văn hóa nghệ thuật luôn được tu bổ, tôn tạo, khách thập phương tấp nập kéo về... Các lễ hội truyền thống vẫn được duy trì theo hướng bảo tồn và phát triển bản sắc lễ hội xưa.

Trong xu hướng xây dựng và phát triển kinh tế của tỉnh Bắc Ninh, việc đầu tư khuyến khích phát triển kinh tế đến từng hộ gia đình, từng thôn xóm, khu phố. Đầu tư mở rộng các khu công nghiệp, nâng cao nhiều loại hình dịch vụ mới để thu hút đầu tư, xây dựng nền kinh tế công nghiệp và dịch vụ. Trong đó du lịch là một loại hình dịch vụ được lãnh đạo tỉnh chú trọng. Do đó, việc đầu tư cho phát triển các làng quan họ gốc của Bắc Ninh để trở thành những khu du lịch vừa tham quan di tích lịch sử, vừa nghe hát quan họ như làng Diêm, làng Lim... Đội Quan họ của làng Diêm có tới 61 người, thu hút sự tham gia nhiệt tình của các thế hệ, từ nghệ nhân cho tới trung, thanh, thiếu niên. Đây được xem là đội Quan họ mạnh nhất tỉnh. Nhiều liền anh, liền chị Quan họ làng Diêm đã đạt giải cao trong các kỳ liên hoan, hội thi, hội diễn Quan họ toàn tỉnh. Cứ mỗi dịp lễ hội, tiếng ca Quan họ thiết tha nghĩa tình của Quan họ làng cùng các liền anh, liền chị mọi nơi đến chơi hội lại âm vang, rộn rã xóm làng. Đó chính là vẻ đẹp truyền thống, thuần mỹ trong đời sống văn hóa mới trên quê hương thủy tổ quan họ.

Sinh hoạt văn hóa quan họ kết tinh những giá trị truyền thống văn hiến của quê hương Bắc Ninh – Kinh Bắc, trở thành di sản văn hóa tiêu biểu của dân tộc, được Đảng và Nhà nước cho lập hồ sơ đề nghị UNESCO công nhận là di sản văn hóa phi vật thể và truyền khẩu của nhân loại. Đó là niềm vinh dự và tự hào của Đảng bộ và Nhân dân Bắc Ninh.

Việc phục dựng và phát huy sinh hoạt văn hóa Quan họ, đặc biệt là Quan họ làng Diêm, xây dựng làng Diêm là một làng Quan họ trong đời sống đương đại chính là hướng tới xây dựng kinh tế cho một mảnh đất vừa giàu đẹp về văn hóa, vừa vững mạnh về kinh tế của tỉnh Bắc Ninh. Góp phần thiết

thực vào sự nghiệp xây dựng và phát triển nền văn hóa tiên tiến, đậm đà bản sắc dân tộc trên quê hương Bắc Ninh – Kinh Bắc.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Từ Chi – *Cơ cấu tổ chức làng xã Việt Nam*, NXB Khoa Học Xã Hội - 1994.
2. Đinh Gia Khánh – *Lễ hội cổ truyền ở đồng bằng Bắc bộ*, NXB Khoa Học Xã Hội – 1998.
3. Huyện ủy – HĐND – UBND huyện Yên Phong: *Địa chí huyện Yên Phong*, NXB Thanh niên, Hà Nội 2002.
4. Ban chấp hành thôn Viêm xá : *Báo cáo thành tích xây dựng danh hiệu làng văn hóa cấp tỉnh năm 2008*.
5. Đảng ủy xã Hòa Long: *Báo cáo kết quả các công trình kinh tế xã hội và một số nhiệm vụ trọng tâm năm 2008*.
6. Nguyễn Phương Châm: *Về hiện tượng dân ca Quan họ Hà Bắc*, Tạp chí Văn hóa Dân gian, số 3/1993.
7. Trần Chính: *Nghệ nhân Quan họ làng Viêm xá*, NXB Khoa học xã hội, NXB Văn hóa Dân tộc, Hà Nội 2000.
8. Ngô văn Đảm: “ *Nghề chơi Quan họ có tinh mới tương*”, Báo Nhân dân số 11/06/1996.
9. Đặng văn lung: *Cách ăn nói Quan họ là chuẩn của một văn hóa Bắc Ninh*, Tạp chí Văn hóa nghệ thuật, số 3/1998.
10. Hồng Thao : *sắc thái Quan họ và phong cách dân ca Việt*, tạp chí Âm nhạc số 2/1994.
11. Lê Danh Khiêm: *Một số vấn đề về văn hóa Quan họ*, NXB Trung tâm văn hóa Quan họ Bắc Ninh năm 2000.
12. Lê Danh Khiêm: *Dân ca Quan họ, lời ca và bình giải*, NXB Trung tâm văn hóa Quan họ Bắc Ninh năm 2001.
13. Lê Danh Khiêm: *Nguồn gốc sinh hoạt văn hóa Quan họ*, Tạp chí Thông tin văn hóa Bắc Ninh, số 1/2003.

14. Lê Danh Khiêm: *Không gian văn hóa Quan họ*, NXB Sở VH TT Bắc Ninh – 2006.
15. Trần Đình Luyện : *Bảo tồn và phát huy di sản văn hóa Kinh Bắc* NXB Sở VH TT Bắc Ninh – 2006.
16. Trần Đình Luyện : *Lễ hội Bắc Ninh*, NXB Sở VH TT Bắc Ninh – 2003.
17. Lê Viết Nga: *Các di tích lịch sử văn hóa Bắc Ninh*, NXB Văn hóa Dân tộc, Hà Nội 2004.
18. *Quan họ Bắc Ninh - thực trạng và giải pháp bảo tồn*, NXB Sở VH TT Bắc Ninh – 2006.
19. Phan Đăng Nhật: *Văn hóa dân gian và sự nghiệp phát triển đất nước*, tạp chí văn hóa dân gian, số3/1993.
20. Nguyễn Thuần: *Sắc Xuân trong trang phục Quan họ*, Tạp chí Người Bắc Ninh, số 1/2001
21. Bùi Văn Vượng: *Làng nghề thủ công truyền thống Việt Nam*, NXB Văn hóa Dân tộc, 1998.